

TARKASTUSLAUTAKUNNAN LAUSUNTO VALTUUSTOLLE VUODEN 2022 KOLMANNESTA OSAVUOSIKATSAUKSESTA

1 Espoon kaupungin talouden ja toimintaympäristön kehitys

Kansainvälisen talouden ja toimintaympäristön epävarmuus vaikeuttaa kaupungin talouden kehityksen ennustamista. Venäjän hyökkäyssodan jatkuminen, energian ja muiden hyödykkeiden hinnan nousu ja inflaation maailmanlaajuinen kiihtyminen heikentävät talouden ja toimintaympäristön näkymiä. Espoon ajankohtaisia haasteita ovat lisäksi digitalisaatio, kestävä kehitys, kaupungistuminen, väestön ikääntyminen, työpaikkakehitys sekä maahanmuuttajien kotouttaminen.

Valtuuston kesäkuussa 2022 hyväksymällä päivitetyllä Taloudellisesti kestävä Espoo -tuottavuus- ja sopeutusohjelmalla tavoitellaan 116 milj. euron sopeutusta käyttötalouteen valtuustokauden loppuun mennessä sekä investointitason laskemista 10 prosentilla vuosina 2021–2030. Vuoden 2022 tuottavuustavoite on 25,7 milj. euroa. Ohjelman avulla on tavoitteena parantaa Espoon kykyä sopeutua soteuudistuksen aiheuttamiin taloudellisiin muutoksiin. Hyvinvointialueiden käynnistyessä vuonna 2023 kaupunkien rahoitusmalli muuttuu, mikä tulee hidastamaan Espoon verorahoituksen kasvua.

Espoon kaupungin vuoden 2022 talous on tammi-lokakuun osavuosikatsausraportin mukaan toteutuksessa talousarviossa arvioitua parempana. Valtuustolle on esitetty osavuosikatsauksen yhteydessä päätettäväksi useita määrärahojen ja tuloarvioiden muutoksia, joista euromääräisesti suurimmat ovat terveyspalvelujen määrärahan lisäys 38,6 milj. euroa sekä tuloarvion lisäys 27,3 milj. euroa.

Ulkoisia toimintatuottoja kertynee 10,5 prosenttia viime vuotta vähemmän. Toimintatuotot ylittänevät talousarvion 17,8 milj. eurolla valtion koronakorvauksista johtuen. Verotuloja ja valtionosuuksia arvioidaan kertyvän vuonna 2022 yhteensä 2 010 milj. euroa, mikä on 151 milj. euroa talousarviossa arvioitua enemmän. Espoon rahastojen markkina-arvo on laskenut vuoden 2022 aikana noin 76,8 milj. euroa. Peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahaston muutos oli noin –9,6 prosenttia. Kolmen muun rahaston tuotot vaihtelivat –1,5 prosentin ja –4,8 prosentin välillä. Rahastojen markkina-arvo lokakuun lopussa oli 796,6 milj. euroa.

Ulkoisten toimintamenojen arvioidaan kasvavan 4,3 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Alkuperäinen talousarvio ylittyy 42 milj. eurolla johtuen koronaan liittyvistä kustannuksista. Koronapandemian hoidon lisäksi ylitykset kohdistuvat avosairaanhoidon, mielenterveys- ja päihdepalvelujen, erikoissairanhoidon, vammaisten, vanhusten sekä lasten sijaishuollon palveluihin.

Kaupungin toimintakatteen alijäämän toteumaksi arvioidaan – 1 686 milj. euroa, mikä on 6,2 milj. euroa talousarviossa arvioitua heikompi. Nettomenojen kasvuun vaikuttaa erityisesti hyvinvoinnin ja terveyden toimialan toimintakate, joka on toteutuksessa 15,3 milj. euroa muutettua talousarviota heikompana. Toteutuessaan ylitys heikentää Espoon valtionosuusrahoitusta tulevina vuosina.

Vuosikatteeksi on arvioitu 302,7 milj. euroa. Tilikauden tulokseksi ennakoitaan 175,2 milj. euroa. Tuosta kasvattaa osaltaan Espoon sairaalan myynnistä saatu kertaluonteinen 74 milj. euron myyntituotto.

Peruskaupungin investointien kokonaismääräksi arvioidaan 278 milj. euroa ja nettoinvestointien määräksi 274 milj. euroa. Sodan aiheuttaman kustannusten nousun sekä urakkatarjoustensa saatavuuden heikentymisen ja hintatason nousun raportoidaan siirtäneen hankkeiden aloituksia. Tilapalvelut- liikelaitoksen investointien toteuma on jäämässä 36,9 milj. euroa muutettua talousarviota alemmaksi. Kunnallistekniikan investoinnit ovat edenneet hyvin. Raide-Jokerin rakennustöiden valmiusaste oli 97 prosenttia lokakuun alussa ja katuosuuksien rakentamistyöt oli saatu päätökseen ja Keilaniemen pääteasema oli luovutettu tilaajalle. Espoossa koeliikenne alkaa vuonna 2023.

Kaupungin lainakanta oli lokakuun lopussa 902 milj. euroa. Uutta lainaa ei kuluvaan vuonna nosteta johtuen kaupungin kassan hyvästä likviditeettitilanteesta. Tilinpäätöksessä esitetään tieto konsernin lainamäärästä.

Työllisyystilanne syyskuun lopussa ja työmarkkinatuen kuntaosuuskustannusten kehitys

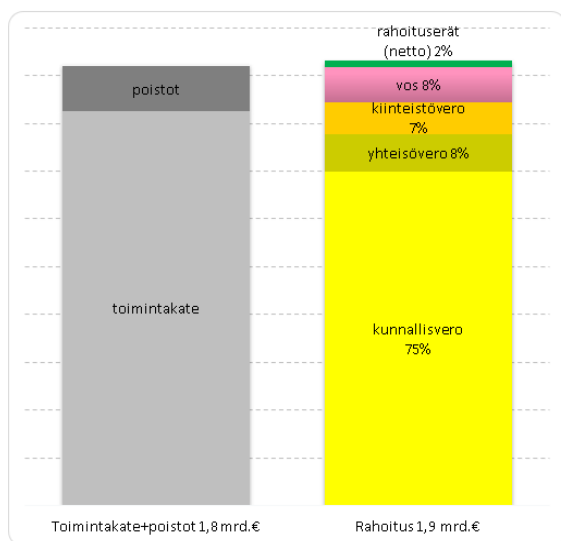
Espoossa työttömien osuus työvoimasta oli syyskuun lopussa 8,2 prosenttia, mikä on 1,7 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömiä oli 12 331, mikä on 17 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Lomautettujen osuus oli 3,3 prosenttia työttömistä. Ennen koronapandemiaa työttömien osuus työvoimasta oli 7,5 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömien määrä kääntyi keväällä laskuun kaksi vuotta jatkuneen kasvun jälkeen ja pitkäaikaistyöttömiä oli 5 208, kun vuotta aiemmin määrä oli 6 756.

Elinkeinoelämän kasvua hidastava tekijä Uudellamaalla on osaavan työvoiman puute. Espoon TE-toimistossa oli syyskuun 2022 lopussa 3 191 avointa työpaikkaa, kun määrä vuotta aiemmin oli 2 827. Työmarkkinoilla vallitsee huomattava kohtaanto-ongelma, koska monilla aloilla yritysten suurimpana ongelmana on pula osaavasta työvoimasta samalla kun työttömien määrä on korkea.

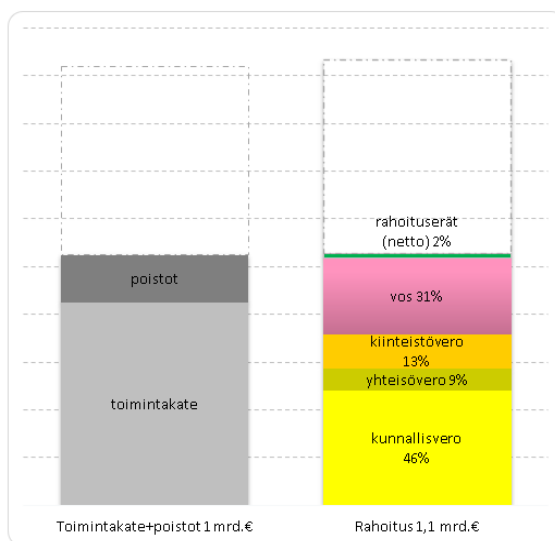
Työmarkkinatuen kuntaosuuskustannuksiksi arvioidaan 28,3 milj. euroa, mikä ylittää talousarvion 3,6 milj. eurolla. Vuoden 2021 toteuma oli 30,3 milj. euroa. Pitkäaikaistyöttömien määrä on laskenut edellisvuodesta, mutta yli 1 000 päivää työttömänä olleiden määrä on edelleen korkea. Osavuositarkastuksessa on raportoitu, että palkkatukityöllistäminen kaupungin yksiköihin on toiminut tehokkaasti.

Espoon palvelujen järjestämisen rahoitus nykytilassa ja sote-uudistuksen jälkeen

Espoon palvelujen järjestämisen rahoitus nykytilassa ja sote- ja pelastustoimen uudistuksen jälkeen on kuvattu seuraavassa kuviossa. Kaupungin valtionosuusriippuvuus kasvaa ja vuonna 2023 Espoole maksettaneen valtionosuutta 354 milj. euroa.

Nykytila

1.1.2023 => valtionosuusriippuvuus kasvaa

Lähde: Konsernihallinto, taloussuunnittelu 5.10.2022

Tarkastuslautakunnan arviointi

Kuntatalouden kehityksen ennustaminen tulee lähivuosina olemaan vaikeaa erityisesti talouden ja toimintaympäristön epävarmuuksien, turvallisuusuhkien sekä korkeiden energiakustannusten vuoksi. Koronapandemian jälkihoito sekä kiireellinen sote-uudistuksen valmistelu kuluttavat merkittävästi kaupungin resursseja ja kuormittavat henkilöstöä normaalitoiminnan hoitamisen lisäksi.

Sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen uudistuksen rahoitusmalli aiheuttanee kaupungin talouteen merkittävän heikennyksen vuodesta 2023 alkaen. Taloudellisesti kestävä Espoo - tuottavuus- ja sopeutusohjelman toteuttaminen hyväksytyjen tavoitteiden mukaisesti auttaa kaupunkia sopeutumaan maailmantalouden epävarmaan kehitykseen sekä sote-uudistuksen tuomiin muutoksiin.

Sote-uudistuksen rahoitusmallin vaikutukset näkyvät pidemmällä aikavälillä Espoon vuosikatteen kasvun heikkenemisenä. Vuosille 2023–2030 laaditun skenaarion mukaan kaupungin vuosikate ei tulevaisuudessa riittäisi poistoihin. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan ohjelman nykyisiä toimenpiteitä ei voida heikentää, ja mahdollisten lisätoimien tarvetta tulee arvioida ohjelman toteuttamisen edetessä.

Työmarkkinatuen kuntaosuuskustannukset, ns. sakkomaksut, ovat edelleen erittäin korkealla tasolla, ja niiden arvioidaan ylittävän talousarvion 3,6 milj. eurolla. Positiivista on, että pitkäaikaistyöttömien määrä on kahden vuoden yhtäjaksoisen nousun jälkeen kääntynyt pieneen laskuun.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Kaikkien toimialojen tulee määrätietoisesti jatkaa Taloudellisesti kestävä Espoo -tuottavuus- ja sopeutusohjelman toteuttamista, jotta kaupungin talous saadaan kestävään tasapainoon asukkaiden peruspalvelut turvaten.

Rantaraitin ympäristöä Matinkylässä

Kuva: Anna Valli/Ellun kanat

2 Espoo-tarinan ja tulostavoitteiden toteutumisen arviointi

Kuntalain mukaan kuntastrategiassa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Strategiassa tulee ottaa huomioon 1) kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen, 2) palvelujen järjestäminen ja tuottaminen, 3) kunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet, 4) omistajapolitiikka, 5) henkilöstöpolitiikka, 6) kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet sekä 7) elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen. Strategian tulee perustua kunnan nykytilanteeseen sekä arvioida tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen. Strategian arviointi ja seuranta tulee määritellä.

Kuntaliiton talousarviosuosituksen mukaisesti tavoitteiden asettelussa tulisi kyetä osoittamaan tavoitteen ja siihen käytettävien määrärahojen yhteys sekä huomioida esimerkiksi tavoitteiden haastavuus, realismisuus ja mitattavuus sekä se, että tavoitteen toteutumiseen voi vaikuttaa omilla toimenpiteillä.

Espoo-tarina on kuntalain mukainen kaupungin strategia, joka sisältää 7 + 1 valtuustokauden tavoitetta ja neljä poikkihallinnollista ohjelmaa. Vuoden 2022 painopisteiksi on nostettu koronapandemiasta toipuminen ja sote-uudistus. Kaupungin strategiamallin mukaisesti talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat Espoo-tarinaa ja edellytykset kaupungin tehtävien hoitamiseen turvataan.

Vuodelle 2022 valtuustoon nähden sitovia tulostavoitteita on asetettu yhteensä 27. Kolmannessa osavuositarkastuksessa on arvioitu 15 tulostavoitteen toteutuvan ja kahdeksan tulostavoitteen kohdalla olevan poikkeamia. Neljän tulostavoitteen osalta tilannetta ei voida vielä arvioida. Raporttiin mukaan on ollut haasteellista palata palvelutuotannossa koronaa edeltävälle tasolle. Lisäksi kustannustehokkuus ja taloudellinen sopeuttaminen tuottavat edelleen haasteita.

Seitsemästä tulostavoitteesta on valtuustolle esitetty hyväksyttäväksi poikkeamat:

- *Sote-palvelujen saatavuus palautuu koronaa edeltävälle tasolle.* Tulostavoitteesta jäädytettiin mittareina olevien yleislääkärille pääsyn, neuvolan ja kouluterveydenhuollon tarkastusten sekä perhe- ja sosiaalipalvelujen ensiarvioinnin toteutumisissa. Vanhuspalveluissa palvelutarpeenarvointi toteutuu määräajassa. Tarkastuslautakunta on tarkastellut terveystalouden palveluihin pääsyä lausunnon luvussa 3.3.
- *Nuorisotyöttömyys alenee vuoden 2019 tasolle.* Syyskuun toteumatilanne oli 8,0 %. Lähtötasona on joulukuun 2019 toteuma 6,9 %. Seurannassa ei ole lainkaan kerrottu, mihin toimenpiteisiin on ryhdytty tai ollaan ryhtymässä, jotta asetettu tulostavoite on mahdollista saavuttaa.
- *Lapset ja nuoret voivat hyvin.* Toteuttamisessa raportoidaan olevan poikkeamia ja osa tuloksista saadaan myöhemmin. Tarkastuslautakunta on tarkastellut lasten ja nuorten hyvinvointia luvussa 3.1.
- *Henkilöstön saannin houkuttelevuus ja henkilöstön jaksaminen varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa.* Toteuttamisessa raportoidaan olevan poikkeamia. Jaksaminen töissä on mittauksen perusteella alentunut sekä varhaiskasvatuksessa että opetuksessa. Tarkastuslautakunta on tarkastellut henkilöstön saatavuutta luvussa 3.2.
- *Palvelutuotannon kustannusvaikuttavuus paranee digikärkihankkeiden vaikutuksesta.* Toteumassa on raportoitu olevan poikkeamia. Johdon tietojärjestelmäprojektin ja DigiOne-yhteishankkeen aikataulujen on raportoitu sisältävän riskejä. JoTo- ja OmaEspoo-projektien euromääräisiä hyötytavoitteita on tarkistettu alaspäin sote-uudistuksen vuoksi. Tarkastuslautakunta on tarkastellut JoTo-projektin käyttöönoton etenemistä luvussa 3.4.
- *Toimintamenojen kasvua hillittää Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman ja talousarvion mukaisesti.* Toteuttamisessa on raportoitu olevan ongelmia. Kaupungin toimintakatteen alijäämän ennustetaan toteutuvan 6,2 milj. euroa talousarviossa arvioitua heikompana.
- *Espoon kotouttaminen on tuloksellista.* Toteuttamisessa on raportoitu olevan poikkeamia ja osa tiedoista saadaan vasta vuoden lopun tilanteesta. Oppimistulosten kaupunkitasoiset erot vieraskielisten ja suomen- sekä ruotsinkielisten välillä perusopetuksen loppuvaiheessa kaventuvat -mittarin osalta tavoite toteutunee.

Lisäksi poikkeamia on osavuositarkastuksen mukaan seuraavan tulostavoitteen toteuttamisessa:

- *Rakentamisen lupien käsittelyajan paranemisesta niin, että 85 % lupapäätöksistä käsitellään korkeintaan 75 vuorokaudessa.* Tulostavoitteen toteutumisessa on raportoitu olevan poikkeamia.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Valtuustoon nähden sitovat tulostavoitteet on asetettu pääosin kaupunkitasoisina ja ne on nostettu aiemmista valtuustokausista poiketen lähemmäksi valtuustokauden tavoitteita. Tulostavoitteiden toteutumisen arviointia vaikeuttaa se, että osin tavoitteet ovat erittäin laajoja ja kauaskantoisia, ja niiden toteutumista tulisi tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan arvioida yksittäisen talousarviovuoden sijasta valtuustokausittain. Esimerkkinä kauaskantoisesta tavoitteesta on strategisesti merkittävä tavoite hallitusohjelman valmisteluun ja valtakunnalliseen päätöksentekoon vaikuttamisesta. Yhden vuoden raportoitujen toimenpiteiden perusteella on vaikea arvioida kattavasti tulostavoitteen toteutumista. Tarkastuslautakunta korostaa, että edunvalvontatyötä valtion suuntaan on määrätietoisesti jatkettava.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ja toimenpiteet ovat toisistaan liian erillisiä. Valmisteluvaiheessa toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ja niiden vaikutusten arviointi on kytkettävä tiukemmin yhteen ja seurannassa tulee esittää toiminnallisten arvioiden lisäksi arvio taloudellisista vaikutuksista. Tarkastuslautakunta korostaa, että tulostavoitteiden tulee samanaikaisesti olla sekä haastavia että vaikuttavia ja kaupungin omin toimin saavutettavissa olevia.

Toteumaraportointia lokakuun tilanteesta on esitetty vaihtelevasti toimialoittain ja vastausten kattavuudessa on eroavaisuuksia. Osin vastauksina on esitetty edelleen samat toteumatiedot kuin oli esitetty toisessa osavuositarkastuksessa. Raportointi tulostavoitteiden toteumasta on kolmannessakin osavuositarkastuksessa vielä osin summittainen ja osa toteumatiedoista on saatavilla vasta tilinpäätöksessä. Tarkastuslautakunta kehottaa jatkossa yhtenäistämään raportointia siten, että osavuositarkastuksissa annetaan mahdollisimman kattavat ja ajantasaiset arviot tulostavoitteiden toteutumistilanteesta valtuustolle. Erityisesti toteutumatta jääneistä tulostavoitteista on raportoitava selkeästi toteutumatta jäämisen syyt ja tuotava julki tarvittavat toimenpiteet, jotta asetettuun tulostavoitteeseen on mahdollista päästä talousarviovuoden kuluessa.

Tulostavoitteiden mittareissa on tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan vielä kehitettävää ja täydennettävää suhteessa asetettuun laajaan ja monipuoliseen tulostavoitteeseen ja sitä ohjaavaan val-

tuustokauden tavoitteeseen. Esimerkiksi tulostavoitteet, joiden mukaan Espoo on paras paikka kansainvälisille osaajille ja Espoon kotouttaminen on tuloksellista vaativat nykyistä kattavammat mittarit, jotta tavoitteiden kokonaistoteutumista on mahdollista arvioida. Vertailutiedot esimerkiksi muista suurista kaupungeista konkretisoisivat Espoon asettamaa tulostavoitetta ja antaisivat tietoa kaupungin nykyisestä asemoitumisesta suhteessa verrokkeihin.

Kaikkien mittareiden toteumatietoja ei ole raportoitu. Lisäksi osasta tulostavoitteista ja niiden mittareista puuttuu lähtöarvot ja raportointi jää sen seurauksena ylimalkaiseksi. Esimerkkinä valtuuston hyväksymän luonto-ohjelman perusteella tehty luonnon monimuotoisuus vahvistuu -tulostavoite, jonka puuttuvien lähtöarvojen ja niukan toteumaraportoinnin perusteella ei ole mahdollista arvioida tulostavoitteen toteutumista kokonaisuudessaan.

Tarkastuslautakunta tulee arvioimaan kattavasti Espoo-tarinan ja tulostavoitteiden toteutumista ja toteutumatta jäämisen syitä arviointikertomuksessaan. Poikkihallinnolliset ohjelmat esitellään tarkastuslautakunnalle tammi-helmikuussa, ja arviot ohjelmien toteuttamistilanteesta esitetään arviointikertomuksessa.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Tulostavoitteiden tehtävänä on ohjata toimintaa valtuuston päättämään suuntaan. Tulostavoitteille on asetettava selkeät ja konkreettiset mittarit ja lähtöarvot sekä arviointikriteerit, joiden toteumatiedot tulee raportoinnissa esittää kattavasti sekä toiminnallisten että taloudellisten vaikutusten osalta.

Tilikauden aikaista tulostavoitteiden toteutumารaportointia on kehitettävä siten, että raportoinnissa tuodaan kattavasti esille mitä toimenpiteitä on tehty ja mitä tuloksia niillä on saavutettu sekä mitä tullaan tekemään, jotta asetettuun tulostavoitteeseen päästään.

3 Ajankohtaista kaupungin palveluissa

3.1 Lasten ja nuorten hyvinvointi

Talousarviossa on todettu, että koronapandemian haittavaikutukset ovat kohdistuneet erityisesti lasten ja nuorten hyvinvointiin ja oppimiseen sekä perheiden jaksamiseen. Osana Restart Espoo -ohjelmaa tehdään määräaikainen panostus koulukohtaisiin opetuksen resursseihin, oppilashuoltoon ja mielen-terveyspalvelujen vahvistamiseen oppimisvelan purkamiseksi ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Hoitojonoja puretaan kaikkia keinoja käyttäen. Seuroja ja yhdistyksiä tuetaan määräaikaisella panostuksella, jotta etenkin lapset ja nuoret saadaan aiempaa aktiivisemmin harrastusten pariin. Lisäksi tavoitellaan nuorisotyöttömyyden nopeaa alentamista.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kouluterveyskyselyn 2021 mukaan yhä useammat espoo-laiset peruskoulun oppilaat tunnistavat mielialaongelmia, ahdistuneisuutta ja koulu-uupumusta. Nuorten mielen hyvinvointi on koetuksella etenkin yläkoulussa ja toiseen asteen koulutuksessa olevilla tytöillä, joista 36 prosenttia kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Uupumusasteista väsymystä koulunkäynnistä kokee puolet tytöistä ja 25 prosenttia pojista. 4. ja 5. -luokkalaisista joka viides kokee mielialaan liittyviä ongelmia. Kohtalaista ja vaikeaa ahdistuneisuutta koki joka viidennes 8. ja 9. -luokkalaisista. Yläkouluissa tytöistä 22 prosenttia vastanneista on todennut, että tuntee itsensä yksinäiseksi. Monilla nuorilla perheolot ovat aiempaa haastavampia. Koronapandemia, Venäjän hyökkäyssota sekä sosiaalisen median aiheuttamat paineet kuormittavat lapsia ja nuoria.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin palvelut kasvun ja oppimisen toimialalla

Kouluterveyskyselyiden tuloksia hyödynnettiin määrittäessä Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteita ja toimenpiteitä 2022–2025. Espoo-tarinan tavoitteista on nostettu toimenpiteiksi lapsen turvallinen arkiympäristö ja nollatoleranssi kiusaamiselle ja väkivallalle. Lisäksi korostetaan mielen hyvinvoinnin tukemista ja toimivia palveluja.

Suomenkielisessä perusopetuksessa on rehtoreiden kanssa tehty koronasta palautumissuunnitelma, joka ohjaa kouluja yhteisöllisyyden vahvistamiseen rakentamalla hyvinvointia ja turvallista arkea.

Kilon koulun oppilaita

Kuva: Taru Turpeinen

Lasten ja nuorten koulupoissaolojen määrä on kasvanut. Suomenkielisessä perusopetuksessa oli kevätlukukaudella 2022 yli 70 poissaolomerkinä 5 404 oppilaalla, kun määrä syyslukukaudella 2021 oli 3 462. Poissaolojen ehkäisemiseksi panostetaan yhteisölliseen opiskeluhoitoon, jolla vahvistetaan oppilaiden osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta. Elokuun alusta saadut uudet psykologin ja koulukuraattorin vakanssit paransivat opiskelijahuoltopalveluiden saatavuutta. Perusopetus on mukana valtakunnallisessa sitouttavan koulu yhteistyön hankkeessa (SKY-hanke), jonka tavoitteena on vähentää poissaoloja ja luoda kouluun kiinnittymistä tukevaa toimintakulttuuria. Kouluissa toteutetaan jatkuvaa ryhmäytymistä, joka parantaa ilmapiiriä ja lisää turvallisuuden tunnetta ryhmässä. Ruotsinkielisessä opetuksessa on koulusta poissaolevien oppilaiden opetuksen järjestämiseksi perustettu ns. närvaroteam, jossa työskentelee kaksi erityisluokanopettajaa ja yhteisöohjaaja. Tiimi tukee kouluja paljon poissaolevien oppilaiden opetuksen järjestämisessä.

Yhdessä vahvaksi yhteiseksi - Ei kiusaamiselle -suunnitelman toimenpiteillä yhdenmukaistetaan kiusaamisen ennaltaehkäisemisen ja siihen puuttumisen tapoja kouluissa. Kiusaamista ehkäisevät mallit ovat useissa kouluissa työyhteisöjen käytössä. Suunnitelman toimenpiteitä seurataan koulukohtaisesti suomenkielisen perusopetuksen lukuvuosisuunnitelmissa. Ruotsinkielisissä kouluissa suunnitelman tavoitteet on yhdistetty kiusaamisen vastaiseen suunnitelmaan. Koulukiusaamisen ja kouluväkivallan ehkäisyn seurantatiedot valmistuvat vuodenvaihteessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi Espoolle 3,1 milj. euroa valtion erityisavustusta koronaepidemian vaikutusten tasoittamiseksi varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa 31.7.2024 saakka. Valtionavustuksen erityisenä tavoitteena on varmistaa edellytykset tukea heikommassa asemassa olevien, vieraskielisten, maahanmuuttotustaisten sekä erityisen ja tehostetun tuen piirissä olevien lasten oppimista ja kehitystä.

Kaupunki tarjosi 4 000 ekaluokkalaiselle ja huoltajille sekä 200 opettajalle Ilon palautus -paketin, johon sisältyy koulutuksia ja mobiilisovellus lapsen vahvuuksien ja onnistumisten tunnistamisen tueksi.

Nuorisopalveluiden toiminnan pääasiallisena kohderyhmänä ovat 12–17-vuotiaat. Kesätoiminnassa kohderyhmä on 9–17-vuotiaat ja Ohjaamotalossa alle 30-vuotiaat. Espoo on mukana Nuorten paikkataju ja huolet korona-aikakaudella ja sen jälkeen -tutkimushankkeessa, jossa selvitetään miten nuorisotyön palvelut voivat vastata koronapandemian aiheuttamaan nuorten pahoinvointiin. Nuorisopalveluissa toiminta on saatu täysimääräisesti käyntiin koronavuosien jälkeen.

Nuorisopalveluja Juvanpuiston koulun kentällä
Kuva Roope Permanto

Nuorten kohtaamisten määrä oli syyskuun loppuun mennessä 103 557, joka on 37,5 prosenttia vuoden takaista enemmän. Koulujen kesäloma-ajan toimintaan on osallistunut 590 nuorta. Alueellisen nuorisotyön luku 83 912 kasvoi 65 prosenttia edellisvuodesta. Nuorisotilojen ja liikuvan nuorisotyön toiminnoissa tavoitetaan nuoria aktiivisesti. Nuorisopalveluissa on kehitetty kohdennettua pienryhmätoimintaa, jonka tarkoituksena on tavoittaa 9–17-vuotiaita, jotka tarvitsevat tukea esimerkiksi säännöllisessä harrastamisessa, hyvinvoinnin ja sosiaalisten taitojen vahvistamisessa tai muussa yksilöllisessä tarpeessa.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin palvelut elinvoiman tulosalueella

Liikuntapalveluissa työskennellään lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Espoo on yhteistyössä seurojen kanssa rakentanut maksuttoman harrastamisen polun, joka tarjoaa 2 500 lapselle viikoittaisen harrastuksen ja jonka avulla ehkäistään eriarvoisuutta ja syrjäytymistä. Lisäksi yläkoulujen kanssa yhteistyössä järjestettävässä harrastusiltapäivässä on mukana yli 1 000 yläkoululaista viikoittain. Koronasta johtuen harrastuksien parista on lähtenyt paljon lapsia ja nuoria. Liikunnan ja urheilun tuloksikkoo tekee yhteistyötä seurojen kanssa saadakseen lapset ja nuoret takaisin seuratoiminnan pariin. Viestintää on lisätty esimerkiksi Mikset lähtis messiin -kampanjan avulla.

Kulttuuripalveluissa on käynnistynyt 162 Espoon harrastuspolun harrastusryhmää syyslukukaudella. Toukokuussa kulttuurin yhteyspalvelut sai 300 000 euron valtionavustuksen Harrastamisen Suomen malliin sekä 60 000 euron erityisavustuksen Etsivän harrastustoiminnan palvelumallin pilotointiin. Etsivän harrastustoiminnan tehtävänä on tavoittaa mukaan toimintaan harrastamattomat 3.–9.-luokkalaisten, etenkin maahan muuttaneiden sekä erityisen tuen piirissä olevien kohderyhmissä.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin palvelut hyvinvoinnin ja terveyden toimialalla

Hyvinvoinnin ja terveyden toimialan tulostavoitteena on, että lapset ja nuoret voivat hyvin. Tulostavoitteen toteutumista mitataan Nuorten mielenterveys- ja päihdepoliikklinikka Nupolin hoidon saatavuudella sekä sillä, että lastensuojeluasiakkuuksien osuus 0–17-vuotiaasta väestöstä ei kasva edellisvuoteen verrattuna. Lisäksi toimialan tulostavoitteena on, että sote-palvelujen saatavuus palautuu koronaa edeltävälle tasolle. Saatavuutta mitataan muun muassa neuvolan määräraikaistarkastusten ja kouluterveydenhuollon tarkastusten toteumilla sekä perhesosiaalityön ensiarvioinnin toteutumilla määrääjässä.

Perhe- ja sosiaalipalveluissa toiminnot ovat alkaneet palautua koronapandemiaa edeltävälle tasolle, mutta henkilöstön suuri vaihtuvuus ja heikko saatavuus näkyy kaikissa palveluissa ja heikentää muun muassa neuvolapalveluiden kattavuutta sekä lasten pääsyä kuntoutuspalvelujen piiriin. Asiakkaiden tarpeet ovat aiempaa monimuotoisempia ja vaativat usein monialaista yhteistyötä. Vieraskielisten asiakkaiden määrän kasvu näkyy erityisesti lasten ja perheiden palveluissa. Perhe- ja sosiaalipalveluiden ensiarvioinnin toteuma seitsemän päivän sisällä sekä palvelutarpeenarvointi ja hakemuksen käsittely kolmen kuukauden sisällä kolmannen kvartaalin tilanteessa on, että 38 prosenttia palveluista pääsee vuoden 2019 tasolle ja puolet palveluista toteutuu parempana kuin edellisen vuoden vastaavana aikana.

Nupolin hoidon saatavuus kolmannella kvartaalilla T3-mittarin (kolmas varattavissa oleva vapaa aika) mukaan on 21 päivää, kun tavoitteena on seitsemän päivää. Hoitoaikojen saatavuuteen vaikuttavat muun muassa henkilöstön Terapiat etulinjaan -toimintamallin koulutukset. Kolmannella kvartaalilla mitattu lastensuojeluasiakkuuksien osuus 0–17-vuotiaasta väestöstä on 3,66 prosenttia kuluneen vuoden aikana. Asiakkuuksien määrä on vähemmän kuin vuonna 2021 mitattu 4,39 prosenttia alaikäisestä väestöstä. Lapsiperheiden erityispalveluissa lastensuojeluilmoitusten määrä on palautunut pandemiaa edeltävälle tasolle. Lastensuojelun sijaishuollossa hoitovuorokausien kokonaismäärä on edelleen hiukan laskenut edelliseen vuoteen verrattuna. Tavoitteen mukaisesti hoitovuorokausista perhehoidon osuus on edelleen kasvanut ja ostopalvelulaitosten osuus hiukan laskenut.

Neuvolan määräaikaistarkastusten toteuma oli kolmannella kvartaalilla 38 prosenttia ja koko vuoden ennuste on 52 prosenttia. Kouluterveydenhuollon tarkastusten toteuma toisen kvartaalin mukaan oli 58,5 prosenttia. Terveystieteiden palveluita on jouduttu osittain supistamaan koronapandemiasta ja henkilöstöpulasta johtuen. Asetuksen mukaista toimintaa ei ole pystytty toteuttamaan täysimääräisesti palvelujen kohdistuttua priorisoidusti eniten palvelua tarvitseville: kotikäyntejä on siirretty neuvolan vastaanotoille, sähköistä ajanvarausta on supistettu resurssien mukaan ja perhevalmennusta on toteutettu nettiversiona. Neuvolassa vieraskielisten asiakkaiden osuus on 25,5 prosenttia ja osuus kontakteista 29,5 prosenttia. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa vieraskielisten osuus vaihtelee oppilaitoskohtaisesti ollen keskimäärin koko asiakasryhmästä noin 25–35 prosenttia. Vieraskielisen asiakkaan tapaaminen vie keskimäärin puolitoistakertaisen tapaamisajan johtuen muun muassa tulkin käyttämisestä.

Lastenpsykiatrisessa palvelussa henkilöstön merkittävästä vajeesta johtuen yksikön toimintaa ei ole voitu toteuttaa täysimääräisesti. Kesän jälkeen yksikön toimintaa on pystytty vähitellen laajentamaan. Jonoutuneeseen kysyntään on pyritty vastaamaan lisäämällä muun muassa kevyen konsultaation mahdollisuuksia. Virkalääkäreiden tehtävät toteutetaan edelleen ostopalveluna. Oppilaitoksissa kannatellaan oppilaita, jotka tarvitsisivat Espoon oman lastenpsykiatrian konsultaatiota. Kun kaikki apua tarvitsevat oppilaat eivät ole saaneet apua omalta lastenpsykiatrialta, ongelmat ovat eskaloituneet erikoissairaanhoidotasoisiksi. Lastenpsykiatrian läheteiden määrä on kasvanut 46 prosenttia edellisestä lukuvuodesta. Tammi-toukokuussa 2022 tehtiin sama määrä läheteitä kuin koko vuonna 2021 yhteensä.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Lasten ja nuorten hyvinvointi on heikentynyt eikä palvelutason palautuminen koronapandemiaa edeltävälle tasolle ole vielä onnistunut. Koronapandemia ja sen aiheuttama palvelujen tarpeen viivästyminen näkyy edelleen monissa palveluissa. Koronan haittavaikutukset näkyvät muun muassa terveystieteiden palveluissa ja neuvolatoiminnassa sekä kouluterveydenhuollossa. Lastenpsykiatrian yksikössä ja Nuorten mielenterveys- ja päihdepoliklinikka Nupolissa on edelleen pitkät hoitojonot ja lääkäreiden vakansseja tyhjänä. Lasten ja nuorten koulupoissaolojen määrä on huolestuttavasti kasvanut. Lapset ja nuoret voivat hyvin -tulostavoite ei ole toteutumassa.

Perhe- ja sosiaalipalveluissa asiakkaiden tarpeet ovat aikaisempaa monimuotoisempia ja monialaista yhteistyötä vaativia. Palveluja on kohdistettu priorisoidusti eniten palveluja tarvitseville. Vieraskielisten asiakkaiden määrän kasvu näkyy erityisesti lasten ja perheiden palveluissa.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi tehdään aktiivisesti työtä toimialoilla ja toimenpiteitä tulee määrätietoisesti jatkaa, jotta lasten ja nuorten hyvinvointi ja mielenterveys kohentuisivat.

Tarkastuslautakunnan suositus

Lasten ja nuorten hyvinvointia ja mielenterveyttä tukevien palvelujen tarjonta on viipymättä saatava vastaamaan tarvetta ja sosiaali- ja terveystoimen palvelut tulee siirtää turvallisesti hyvinvointialueelle vuodenvaihteessa.

3.2 Henkilöstön saatavuuden haasteet

Osavuosikatsauksessa on raportoitu, että työvoiman saatavuushaasteet ovat jatkuneet ja henkilöstön lähtövaihtuvuus on kasvanut. Lokakuussa käynnistetyn Työvoiman saatavuus -ohjelman mukaisilla toimenpiteillä pyritään parantamaan työvoiman saatavuutta kaupungin tarjoamiin tehtäviin.

Koko kaupungin henkilöstöä koskevia valtuustoon nähden sitovia tulostavoitteita ei aiemmista vuosista poiketen ole asetettu vuodelle 2022. Kasvun ja oppimisen toimialalla on asetettu tulostavoite henkilöstön saannin houkuttelevuudesta ja henkilöstön jaksamisesta varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa.

Tarkastuslautakunta esittää seuraavassa havaintoja henkilöstön saatavuuden haasteista ja niiden aiheuttamista poikkeamista toimintaan ja talouteen.

Kasvun ja oppimisen toimialalla varhaiskasvatuksen henkilöstön kelpoisuustilanne sekä henkilöstön rekrytointi ja sijaisten saatavuus ovat vaikeutuneet. Varhaiskasvatuksessa on valmisteltu henkilöstön saatavuutta ja pitovoimaa edistäviä toimenpiteitä. Kannustuslisää maksetaan määräaikaisena kokeiluna päiväkodeissa, joissa työ on tavanomaista haastavampaa. Lisäksi kehitetään varhaiskasvatuksen mentoritoimintaa, tuetaan henkilöstön omaehtoista koulutautumista ja pyritään vaikuttamaan siihen, että varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutustarjonta vastaisi tarpeita. Suomenkielinen perusopetus on raportoinut henkilöstön saatavuuden vaikeutumisesta. Henkilöstön jaksaminen on hieman heikentynyt, mutta samalla entistä useampi kokee henkilöstön työhyvinvoinnista huolehtimisen parantuneen. Nuorisopalveluiden henkilöstövajeesta sekä rekrytointiviiveistä ja sairauspoissaoloista johtuen nuorisotiloja on jouduttu pitämään suljettuna erityisesti Pohjois-Espoossa.

Hyvinvoinnin ja terveyden toimialalla vanhusten palveluissa henkilöstön saatavuuden ongelmat ovat lisääntyneet. Henkilöstöpula kohdistuu laajasti vanhusten palvelujen palveluketjuun aiheuttaen asiakasvirtauksen hidastumista ja heijastusvaikutuksia erikoissairaanhoidon ja päivystykseen. Haastava henkilöstötilanne on lisännyt työvoimanvuokrauskustannuksia erityisesti kotihoidossa ja sairaalassa. Tilanteen korjaamiseksi on rekrytoitu henkilöstöä ja tehty oppilaitosyhteistyötä. Vanhusten palveluiden veto- ja pitovoiman lisäämiseksi myönnetyn lisämäärärahan käytön suunnittelu on aloitettu. Terveystieteiden palveluita on jouduttu osittain supistamaan koronasta ja henkilöstöpulasta johtuen. Suun terveydenhuollossa koronan aiheuttamien henkilöstön poissaolojen ja henkilöstövajeen vuoksi käyntien osalta ei ole päästy tavoitteeseen. Perhe- ja sosiaalipalveluissa henkilöstön vaihtuvuus ja heikko saatavuus näkyy kaikissa palveluissa. Oman toiminnan täydentäminen henkilöstövuokrauksella ja ostopalveluilla aiheuttaa talousarvion ylityksen.

Tilapalvelut-liikelaitoksen kunnossapidon korjaustoiminta on keskitetty vuosikorjausohjelman toimeenpanoon ja vikakorjauksiin. Käyttäjäpalveluiden vastaanotto lopetettiin lokakuussa. Kunnossapidossa on vaikea henkilöstötilanne, 19 prosenttia vakansseista on joko sairauspoissaolojen tai rekrytoinnin vuoksi avoinna.

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos -liikelaitoksen henkilöstöresurssihaasteet jatkuvat. Liikelaitos raportoi työvoimapulasta johtuen edelleen vaikeuksista ylläpitää kaikkina päivinä valmiutta palvelutasopäätöksen mukaisella minimitasolla. Irtisanoutumiset, henkilöstösiirrot tehtävistä toiseen pelastuslaitoksen sisällä, sijaisten aloitusajankohta sekä perehdytykseen kuluva aika hidastavat erityisesti valvontatoimintaan liittyvien vuositavoitteiden saavuttamista.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Henkilöstöpula näkyy useissa kaupungin palveluissa ja toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi tulee määrätietoisesti jatkaa.

Henkilöstöä koskevia tavoitteita toteutetaan aiemmasta poiketen varhaiskasvatuksen ja opetuksen henkilöstötavoitetta lukuun ottamatta tuloksikkokohtaisina tavoitteina, joista raportoidaan toimialojen lautakunnille, eikä näitä seurantatietoja esitetä enää valtuustolle.

3.3 Terveyspalveluihin pääsy

Tulostavoitteena olevaa palvelujen saatavuuden palautumista koronaa edeltävälle tasolle mitataan muun muassa yleislääkärille pääsillä (T3 eli kolmas varattavissa oleva vapaa aika), jonka tavoitearvo on 7 päivää. Lisäksi tulosyksikkötasolla tavoitetta mitataan suun terveydenhuollon hammaslääkärille pääsillä. Kolmannessa osavuositarkastuksessa yleislääkärin T3-ajaksi raportoitiin 37 päivää ja hammaslääkärin 94 päivää. Suun terveydenhuollon hammaslääkärille pääsillä (T3), jonka tavoitearvo on 90 päivää. Koronapandemian aikana patoutunut hoitovelka näkyi huomattavina yhteydenottomäärinä. Puhelumäärät ovat suurempia kuin koskaan aikaisemmin.

Terveysasemakohtaisesti kiirettömän hoidon saatavuus on vaihdellut seuraavan taulukon mukaan lokakuussa 3–90 vuorokauden välillä. Hoitoon pääsy on onnistuttu pitämään kolmella tiimiterveysasemalla ja kolmella monituottajamallin terveysasemalla tavoitteen mukaisena. Osalla terveysasemista hoitoon pääsy on edelleen haasteellista. Lääkärihenkilöstön rekrytointivaikeudet ovat vaikuttaneet toimintaan eikä ostopalvelulääkäriyövoimaakaan ole hyvin saatavilla.

Kiirettömän hoidon saatavuus terveysasemittain lokakuussa 2022

Es-poon-lahti (Matinkadun toimipiste)	Iso Omena	Kalajärvi	Kilo	Kivenlahti	Leppävaara	Piispanportin terveysasema (ostopalveluasema)	Samaria	Tapiola	Terveyskeskus Mehiläinen Espoontori (palveluseteli-asema)	Terveystalo Espoontori (palveluseteli-asema)
90	5	2	3	90	28	5	90	46	4	5

Lähde: <https://www.espoo.fi/fi/hoitoon-paasy-terveysasemilla>

Suun terveydenhuollossa henkilöstön poissaolojen ja henkilöstövajeen vuoksi käyntien osalta ei ole päästy tavoitteeseen. Palvelut ovat ruuhkautuneet ja noin 13 500 asiakkaalle ei ole pystytty antamaan aikaa. Aikuisen kiirettömään hoitoon pääsee noin neljässä kuukaudessa. Palvelujen saatavuuden parantamiseksi ja hoitovelan purkamiseksi on pyritty kehittämään ja toteuttamaan uusia toimintamalleja, kuten oikomishoidon ostopalvelu, pop-up hoitolapilotti lasten määräaikaistarkastuksiin ja lähihoitajien muuntokoulutus hammashoitajiksi.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Kolmella kaupungin omalla terveysasemalla on siirrytty tiimiterveysasema-malliin, joissa lääkärin vastaanotolle pääsee tavoitteen mukaisesti 0–5 päivän sisällä. Muilla kaupungin terveysasemilla hoitoon pääsy on haasteellisempaa. Syiksi on raportoitu lääkärin rekrytointivaikeudet ja koronapandemian takia patoutunut kysyntä.

Suun terveydenhuollossa kiirettömän hoidon palvelut ovat ruuhkautuneet eikä 13 500 asiakkaalle ole ajanvarauksessa pystytty antamaan aikaa. Tilanteen korjaamiseksi on pyritty toteuttamaan uusia toimintamalleja.

Tarkastuslautakunnan suositus

Terveyspalveluihin pääsy tulee turvata ja palvelut tulee siirtää turvallisesti hyvinvointialueelle vuodenvaihteessa.

3.4 Johtamisen ja talousohjauksen tietojärjestelmä JoTo-projektin tilannekatsaus

Johtamisen ja talousohjauksen JoTo-tietojärjestelmäkokonaisuuden tavoitteena on edistää Espoo-tarinan toimeenpanoa ja tiedolla johtamista sekä taloustehtäviä ja vähentää rutiinityötä sekä helpottaa tiedonsaantia. JoTo-järjestelmä otetaan käyttöön vaiheittain 1.1.2023 alkaen.

Käyttöönottoa valmistelevia tehtäviä ja projekteja on käynnissä useita. Käyttöönottosuunnitelman mukaisia toimenpiteitä ovat muun muassa erilaiset konfiguroinnit, konversiot ja integraatiot sekä testaus-toimenpiteet. Käyttöönoton sujumuuden turvaamiseksi järjestelmän käyttäjätukea toteutetaan JoTo-tukimallilla, jonka keskeinen osa-alue on marraskuussa alkaneet loppukäyttäjäkoulutukset.

Ensimmäisessä vaiheessa käyttöön otetaan JoTo-ERP taloudenhallintajärjestelmä sekä osa EPM-järjestelmän toiminnoista, joiden käyttöönottoa on jouduttu priorisoimaan raportoitujen aikatauluhaasteiden vuoksi. Vuodenvaihteessa EPM-järjestelmästä käyttöön otetaan taloussuunnittelun ja ennustamisen toiminnallisuudet. Muut järjestelmän toiminnallisuudet, kuten palvelutuotannon kustannuslaskenta sekä kuntien taloustietojen raportointi, otetaan aikataulun mukaan käyttöön helmi-maaliskuun aikana. Johdon työpöydän sekä tavoitehallintajärjestelmä Taavin käyttöönottoa valmistelevat toimenpiteet aloitetaan helmikuussa ja käyttöönotto tapahtunee myöhemmin keväällä.

3.5 Kulkukeskuksen toiminta

Kulkukeskuksen palveluntuottaja on vaihtanut järjestelmän tuottajan. Järjestelmän vaihto on aiheuttanut asiakkaille ongelmia, joita on pyritty ratkaisemaan. Vuodesta 2018 alkaen palvelujen on tullut olla EU-direktiivin mukaisesti saavutettavia. Saavutettavuuskriteerit eivät ole vielä toteutuneet uudessa järjestelmässä. Toiminnassa on todettu puute tietoturvasa. Kuljettajat voivat nähdä niiden asiakkaiden asiakasprofiilitiedot, joilla on vakiotaksioikeus.

Espoon kaupungin valmisteleva kuljetusten välitystoiminnan kilpailutus hyvinvointialueen tuotantoon Espoon alueella on keskeytetty. Keskeytys liittyi saavutettavuuden toteutumiseen. Suunnitelman mukaan tarjouspyyntö julkaistaan vuoden loppuun mennessä, sopimus allekirjoitetaan alkuvuoden 2023 aikana ja uusi sopimus tulisi tuotantoon kevään 2023 aikana.

4 Espoo-konserni

Konserniyhteisöjen tulostavoitteiden ja talouden toteutumisen arviointi

Espoon valtuusto on asettanut vuoden 2022 talousarviossa Espoon konserniyhteisöille 40 tulostavoitetta, joista arvioidaan toteutuvan 27 tavoitetta (68 %). Osittain arvioidaan toteutuvan seitsemän tavoitetta (18 %).

Konserniraportissa on arvioitu, että toteutumatta jää seuraavat kuusi tavoitetta (15 %):

- *Espoo Cateringin tuottavuus nousee säilyttäen ruuan laadukkaan tason.* Loppuvuoden käyttökate on jäämässä negatiiviseksi.
- *Omnian tutkintokoulutuksesta eronneiden osuus.* Mittarina on, että eronneiden määrä on enintään 10 % ja toteumatieto kolmannella kvartaalilla on 10,6 %.
- *Espoon kaupunginteatterisäätiön toiminnan omarahoitusosuuden kasvattaminen.* Ennen koronapandemiaa omarahoitusosuus oli nykyistä korkeammalla tasolla. Koronasta johtunut pienempi kävijämäärä on laskenut lipputuloloja ja siten myös omarahoitusosuutta.
- *Espoon kaupunginteatterin asiakastyytyväisyys.* Mittarina on, että asiakastyytyväisyys säilyy vähintään edellisen mittauksen tasolla. Toisella kvartaalilla 81:sta palautteen antaneesta 83 % oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä. Kolmannella kvartaalilla saatiin 19 palautetta, joista 63 % oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä kokemaansa esitykseen.
- *Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri HUS:n tuottavuuden nousu.* Toiminta ei ole toteutunut talousarvion mukaisesti. Keskeisiä syitä tulostavoitteesta jäämiseen ovat olleet tammi-helmikuussa kuormittanut

koronapandemia sekä huhtikuussa ollut hoitajien lakko sekä kevään aikana voimassa olleet ylityö- ja vuorovaihtokiellot. Haittaa on raportoitu aiheutuneen myös kuntien siirtoviiveistä.

- *Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri HUS ei ylitä talousarviota.* Suunnitellun ja toteuman välistä eroa ei raportin mukaan saada loppuvuonna kurottua tuotannollisin toimin umpeen. Seuraava ennuste valmistuu marraskuussa.

Espoon merkittävimpien tytäryhteisöjen kokonaistalouden ennustetaan toteutuvan pääosin talousarvion mukaisena. Espoo Catering Oy:n loppuvuoden kustannusennusteessa on varauduttu kustannusten nousuun erityisesti elintarvikkeiden ja henkilöstökulujen osalta.

Espoon Asunnot Oy:n asuntoaloitukset painottuvat jälkimmäiselle vuosipuoliskolle, kaikkiaan asuntoaloituksia on 300 vuoden 2022 aikana. Neljän edellisen vuoden alkaneiden asuntojen liukuvan keskiarvon on ennakoitu olevan 406 kappaletta vuoden 2022 lopussa.

Omnian talouden tasapainon varmistaminen ei kirjanpidollisista syistä toteudu vuositasolla, vaan kumulatiivisesti johtuen opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän opettajien ja ohjaajien lisärahoituksen kirjaamisesta myöntämisvuodelle kustannusten kohdistuessa useammalle vuodelle. Aikuisten perusopetuksen ja tutkintoon valmentavan koulutuksen haasteeksi on muodostunut ei-oppivelvollisten pääseminen mukaan koulutukseen, sillä ryhmät täytyvät oppivelvollisista.

Länsimetro Oy:n Matinkylä-Kivenlahti-hanke eteni hankesuunnitelman ja kustannusarvion mukaisesti, ja osuuden matkustajaliikenne alkaa 3.12.2022.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Tarkastuslautakunnan arvio tulostavoitteiden toteumasta on pääosin yhteneväinen konserniraportissa esitettyjen tulostavoitteiden toteuma-arvioiden kanssa. Viiden tulostavoitteen osalta arviota ei tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan voida vielä tammi-syyskuun raportin tietojen perusteella tehdä.

5 Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen uudistuksen toimeenpanon eteneminen Espoon kaupungin näkökulmasta

Espoosta Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle siirtyy noin 5 000 kaupungin työntekijää, joista valtaosa hyvinvoinnin ja terveyden toimialalta. Hyvinvoinnin ja terveyden toimiala on tiiviisti osallistunut Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen valmistelutyöhön. Sote-uudistuksen kiireinen valmistelu ja hyvinvointialueen rakentaminen vievät kuluvana vuonna merkittävästi Espoon kaupungin muidenkin toimialojen resursseja.

Espoon tavoitteena on sote-uudistuksen sujuva toimeenpano siten, että palvelujen toimivuus muutostilanteessa turvataan. Tarkastuslautakunta esittää seuraavassa ajankohtaisia havaintoja valmistelun etenemisestä.

Hyvinvoinnin ja terveyden toimialan henkilöstö siirtyy vuoden 2023 alusta kokonaisuudessaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelukseen. Kuluvana vuonna valmistelun keskiössä on ollut palvelujen turvalliseen siirtymään liittyvä valmistelu, hyvinvointialueen organisaatiovalmistelu ja luottamustoi-
mielinten toiminnan käynnistäminen. Espoon näkökulmasta on tärkeää turvata sosiaali-, terveys-, sekä pelastuslaitoksen palveluiden sekä keskeisten tukipalvelujen siirtyminen hallitusti hyvinvointialueen järjestämisvastuulle sekä liikkeenluovutuksen hallittu läpivienti niin, että henkilöstön asema on turvattu.

Kasvun ja oppimisen toimiala on raportoinut, että kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on sekä kaupungin että hyvinvointialueen vastuulla. Onnistuminen edellyttää toimialan ja hyvinvointialueen välistä yhteistyötä sekä selkeitä vastuita ja rooleja. Toimialalla korostuu lasten ja nuorten hyvinvointi.

Suomenkielisen perusopetuksen tulosyksikkö on toteuttanut kehitysvammalain tai vammaispalvelulain perusteella aamu- ja/tai iltapäivähoitoon sekä loma-ajan hoitoon oikeutettujen kehitysvammaisten ja autististen oppilaiden hoidon. Vuoden 2023 alusta hoidon järjestämisestä vastaa hyvinvointialue. Vammaispalvelulain muutos on Eduskunnan käsiteltävänä. Espoo on valmis jatkamaan kehitysvammaisten ja autististen lasten aamu- ja iltapäivätoimintaa kasvun ja oppimisen toimialalla vuoden vaihteen jälkeen, mikäli lakimuutos toteutuu. Hallituksen esityksessä todetaan, että hyvinvointialue voisi hankkia kunnalta koulua käyvien vammaisten lasten lyhytaikaista huolenpitoa, jota voitaisiin tarvittaessa järjestää koulun tiloissa hyödyntäen koulunkäyntiavustajien työpanosta.

Espoossa on käynnissä useita laajoja kaupungin ja hyvinvointialueen IT-palvelusiirtoihin liittyviä IT-muutosprojekteja. Projekteissa asennetaan tai konfiguroidaan uudelleen tuhansia IT-laitteita, siirretään 70 sote-järjestelmää integraatioineen sekä siirretään tai luovutetaan suuri joukko yleishallinnon ja soten laajoja tietoaaineistoja Espoolta hyvinvointialueelle.

Kaupungin tuki- ja hallintopalvelujen siirtyvä henkilöstö sekä siirtyvät kustannukset on selvitetty ja alustavan arvion mukaan sopeutumattomia kustannuksia jää noin 15 milj. euroa.

Kaupunkiympäristön toimiala on aloittanut hyvinvointialueen edustajien kanssa siirtymäajan toimitiloihin liittyvät vuokraneuvottelut ja siirtyvien toimitilojen vuokrasopimuksia valmistellaan. Siirtyville ja kaupunkiin jäävien esimiehille on pidetty muutosvalmennusta työtehtävien muuttuessa ja hyvinvointialueen toiminnan alkaessa. Tulossa on vastaavaa valmennusta siirtyville ja kaupunkiin jääville työntekijöille. Toimialalta siirtyy 47 henkilöä hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen.

Tilapalvelut-liikelaitos on viimeistellyt siirtymistä valmistelemalla hyvinvointialueen toimitilaratkaisuja ja palveluita sekä tiloja koskevien sopimusten siirtoa hyvinvointialueelle. Osavuosikatsausraportin mukaan edelleen neuvotellaan siitä, millä tavoin hyvinvointialueen vuokrat määritellään.

Pelastuslaitos on raportoinut, että toimintojen siirtäminen hyvinvointialueelle etenee suunnitellusti. Kolmen paloasemakiinteistön myynti- ja vuokraustoimenpiteistä on päätetty kaupunginhallituksessa sekä tila- ja asuntojaostossa. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen toiminta kiinteistöissä jatkuu entisellään.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Hyvinvointialueen valmistelussa on tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan epävarmuutta muun muassa ICT-riskien sekä sopeutumattomien hallintopalvelujen kustannusten osalta.

Sote-uudistuksen myötä Espoon kaupungin ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen yhteistyölle on välttämätöntä määritellä pitkän aikavälin tavoitteet ja tarvittavat toimenpiteet niihin pääsemiseksi, jotta asukkaat saavat tarvitsemansa palvelut viiveettä ja laadukkaasti.

Kaupungille on sote-uudistuksen toteutumisen jälkeen jäämässä 15 milj. euroa sopeutumattomia kustannuksia. Tarkastuslautakunta esittää kysymyksen, mihin toimenpiteisiin kaupunki on ryhtynyt tai on ryhtymässä kustannusten sopeuttamiseksi.

Tarkastuslautakunta korostaa kaupungin ja hyvinvointialueen toimivan yhteistyön tärkeyttä sekä yhdys- ja rajapintojen tarkkaa määrittelyä asukkaiden laadukkaiden ja oikea-aikaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastuslautakunta korostaa myös viestinnän tärkeyttä muutostilanteissa.

Tarkastuslautakunnan suositus

Espoon tulee yhteistyössä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa määritellä tavoitteet ja toimijoiden vastuut yhteistyön eri osa-alueille, jotta asukkaat saavat tarvitsemansa palvelut laadukkaasti ja viiveettä.

Tarkastuslautakunta 30.11.2022